

STARKARE ORO FÖR FRÄMLINGSFIENTLIGHET ÄN FÖR INVANDRING

LINN SANDBERG OCH MARIE DEMKER

Främlingsfientlighet, rasism, flykting- och invandringspolitik är samhällsfrågor som under senare tid varit särskilt framträdande i den politiska debatten. I Sverige har flera händelser ägt rum som skapat debatt om rasismen idag, till exempel attacken mot demonstranter i Kärrtorp och det rasistiska våldet i Malmö (se vidare Severin och Demkers kapitel i denna volym). Samtidigt ser vi en stark mobilisering mot främlingsfientlighet och rasism, bland annat i form av demonstrationer. Den senaste tidens motreaktioner har även haft en bred uppslutning. I Jönköping visade till exempel de olika kyrkorna sitt motstånd mot Svenskarnas parti då de demonstrerade på första maj.¹

Vad främlingsfientliga attityder beror på är ett omdiskuterat område och avståndet mellan strukturella (socioekonomiska) och individuella (psykologiska) förklaringar är stort. Den teoretiska förståelsen för de mekanismer och drivkrafter som förklarar invandringsmotstånd och främlingsfientliga attityder är ännu begränsad (Demker 2014). Det är svårt att påvisa enskilda faktorer som förklaring till individuella attityder och till variationer inom och mellan länder. Inom forskningen finns visst stöd för hypotesen om etnisk eller ekonomisk konkurrens, där motståndet mot invandring förklaras genom upplevda hot mot sociala och kulturella institutioner och värden snarare än reella konsekvenser av invandring (Dustmann & Preston, 2007; Semyonov m.fl 2004). Det finns vidare en debatt kring vilket av upplevd etnisk eller ekonomisk konkurrens som väger tyngst (Lucassen & Lubbers 2012; Schneider 2008). I Sverige visar forskningsresultat att främlingsfientliga attityder är ”en del av ett större ideologiskt komplex där bristande social delaktighet, missnöje med demokratin, ekonomisk marginalisering och politiskt ointresse inramar en negativ attityd till flyktingmottagning och invandrare” (Demker 2014 s. 140).

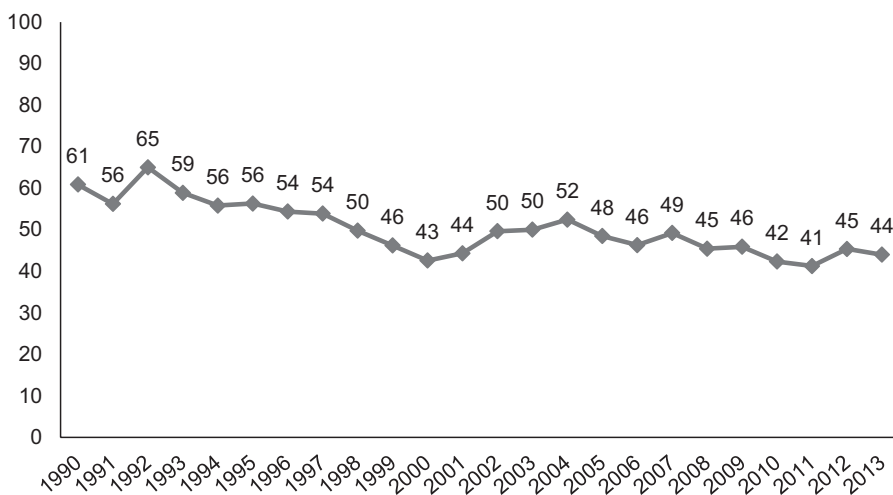
I det här kapitlet kommer vi närmare att redogöra för i vilka grupper hotbilden upplevs starkast samt skillnaderna mellan olika partisympatisörer. Kapitlet ger även en redogörelse för hur olika partisympatisörer ställer sig till frågor som rör invandring, flyktingar och bistånd.

Stark oro för ökad främlingsfientlighet

Sverigedemokraterna utgör det parti i Riksdagen som kraftigt vill begränsa invandring och som är emot ett mångkulturellt samhälle. Trots att partiet tog plats i

Riksdagen 2010 och förväntas få ett ökat stöd i valet 2014, så minskar sedan länge svenskarnas motstånd mot invandring. Det bör därmed understrykas att mobiliserat motstånd inte är liktydigt med ökad främlingsfientlighet (Demker 2014). Sedan början av 1990-talet har svenskarnas inställning till flyktingmottagning blivit allt mer tolerant. År 2012 såg vi en förändring i opinionen i mer restriktiv riktning men i 2013 års undersökning ses inga tendenser till ett trendbrott i frågan om flyktingmottagning. År 2013 anser 44 procent att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar (figur 1). Motståndet mot att ta emot flyktingar visar således inga tecken på att öka.

Figur 1 *Andel som anser det vara ett ganska bra eller mycket bra förslag att ta emot färre flyktingar i Sverige 1990-2013 (procent)*

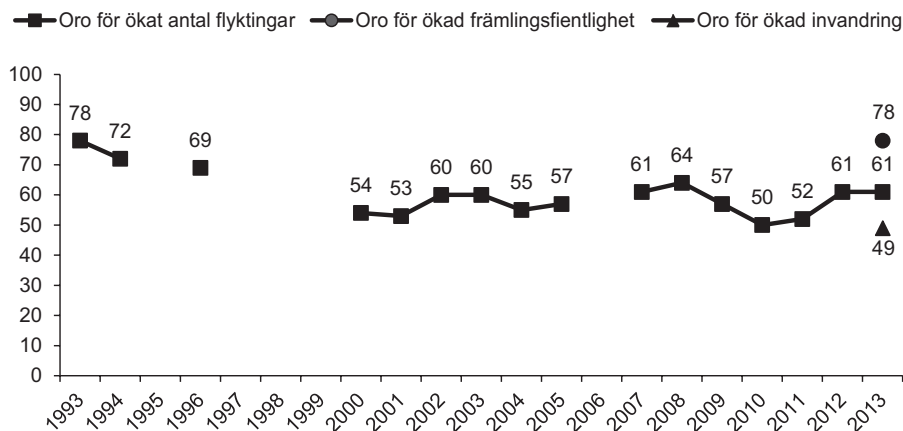
Kommentar: Förslaget som svarsalternativen fick ta ställning till lyder: "Ta emot färre flyktingar i Sverige" och svarsalternativen är *Mycket bra*, *Ganska bra*, *Varken bra eller dåligt förslag*, *Ganska dåligt* samt *Mycket dåligt förslag*. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat mycket eller ganska bra förslag. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen. Antalet svarande varierar i undersökningarna mellan 1 523 och 6 386 personer.

Källa: De nationella SOM-undersökningarna 1990-2013.

Ser vi istället till vad som upplevs som allmänt oroande för framtiden, har däremot den upplevda oron för ökat antal flyktingar ökat sedan år 2010 (då andelen var som lägst) trots att motsvarande ökning inte har skett bland dem som vill ta emot färre antal flyktingar. År 2013 anser 61 procent att ett ökat antal flyktingar är mycket eller ganska oroande och 49 procent anser att en ökad invandring är mycket eller ganska oroande. Samtidigt anser 78 procent att ökad främlingsfientlighet är mycket

eller ganska oroande (figur 2). Hur kan den utbredda oron för främlingsfientlighet förstås utifrån det faktum att den faktiskt inte ökar?

Figur 2 Andel som är ganska eller mycket oroade för ökat antal flyktingar 1993- 2013 samt andel som är ganska eller mycket oroade för ökad invandring och ökad främlingsfientlighet 2013 (procent)

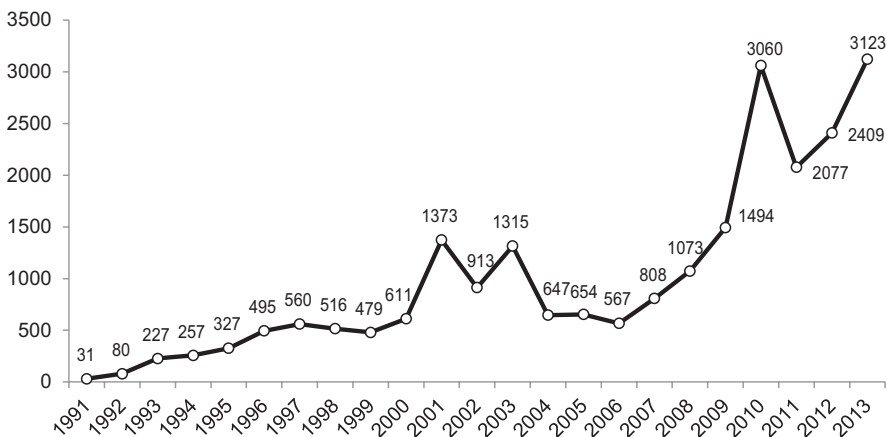

Kommentar: Frågan som svarspersonerna fick ta ställning till lyder: "Om du ser till läget idag, hur oroande upplever du själv följande inför framtiden?". Svarsalternativen är *Mycket oroande*, *Ganska oroande*, *Inte särskilt oroande* samt *Inte alls oroande*. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat mycket eller ganska oroande. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 1993-2013.

Hur ofta och på vilket sätt media rapporterar om frågor relaterade till invandring och rasism kan utgöra en förklaring till att många upplever stark oro för en ökad främlingsfientlighet.² Om media allt oftare lyfter händelser eller frågor kopplade till rasism och främlingsfientlighet skapas också en bild av att sådana fenomen blir allt mer utbredda. Till exempel förekommer det en både medial och allmän uppfattning om att högerextrema partier växer sig allt starkare runt om i Europa trots att inga stöd finns för ett sådant antagande (Demker 2014). I figur 3 framgår att termen *främlingsfientlighet* har förekommit flitigt i media under 2013 men även under 2010 som också var det år då Sverigedemokraterna kom in i Riksdagen. Inför valåret har även invandrings- och flyktingrelaterade frågor tagit plats i den politiska debatten.³

Figur 3 Antal träffar i Mediearkivet på termen "främlingsfientlighet" 1991-2013

Kommentar: Siffrorna visar träffar på en enkel sökning i mediearkivet på termen "främlingsfientlighet" i svensk tryckt press och tidsramen som sökningens avser är 1 januari - 1 januari nästkommande år för perioden 1991-2013.

Källa: Mediearkivet

Att det skrivits mycket om främlingsfientlighet i media kan delvis förklara varför många upplever en oro för att främlingsfientligheten blir allt mer utbredd trots att så inte är fallet. Att frågor om invandring och flyktingar blir mer synliga i debatten skapar också en bild av att dessa frågor får allt större politisk vikt. Medielandskapet i Sverige har även förändrats på ett sådant sätt att sensationella och snabba nyheter ges starkare betoning vilket bland annat har resulterat i en mer alarmistisk rapportering om invandringsfientliga partiers framgångar (Demker 2014). En sådan bild formar medborgarnas politiska medvetenhet och kan skapa uppfattningar om en (felaktig) utbredd eller ökad fientlighet mot invandrare och flyktingar.

Attityder till flyktingmottagning, invandring, bistånd och asylskäl i olika grupper

Mobiliseringen av invandrings- och främlingsfientliga attityder sker ojämnt inom olika grupper. Jämfört med föregående år återfinns inga signifikanta skillnader bland dem med negativ inställning till flyktingmottagning när det gäller kön och ålder. Kvinnor är något mer generösa än män och yngre något mer generösa än äldre. Däremot ser vi en förändring vad gäller mobilisering bland dem med låg utbildning. År 2012 ansåg 58 procent av de med låg utbildning att det var ett bra förslag att ta emot färre flyktingar och motsvarande andel år 2013 är lägre, 54 procent.

Attityden till flyktningmottagning är en starkt partiskiljande fråga även om skillnader har tenderat att jämnas ut över tid (Demker 2011). Sett till partisympati återfinns de mest generösa attityderna bland sympatisörer till Vänsterpartiet och Miljöpartiet (se tabell 1). Sverigedemokraternas sympatisörer urskiljer sig som en grupp där flyktningmotståndet 2013 är i det närmaste kompakt. Det finns en stark koppling mellan främlingsfientliga attityder och röster på invandringsfientliga partier. Det bör däremot noteras att olika typer av främlingsfientliga attityder förekommer och kan bero på antingen rasistiska åsikter, rädsla för det främmande eller invandringsskepticism. I tabell 1 framgår att 95 procent av dem som sympatiserar med Sverigedemokraterna vill ta emot färre flyktingar. Även om den svenska opinionen *som helhet* har blivit mer generös till invandring och flyktingar sedan tidigt 90-tal kunde Sverigedemokraterna i valet 2010 mobilisera en grupp väljare för vilka frågan om invandring var politiskt central. Sverigedemokraterna är således speciella i förhållande till övriga partier i detta avseende. Vid sidan av vänster- höger dimensionen som partiskiljande mönster i svensk politik har en migrationspolitisk dimension uppstått i det svenska partisystemet där Sverigedemokraternas positionering skiljer ut sig ifrån övriga partier (se vidare Oleskogs och Oscarssons kapitel i denna volym).

Tabell 1 Svenska folkets inställning till flyktningmottagning och bistånd efter partisympati. Andel som angivit att det är ett bra förslag att ta emot färre flyktingar eller ett dåligt förslag att minska det svenska biståndet 2013 (procent)

	Bra förslag att ta emot färre flyktingar	Dåligt förslag att minska biståndet
Partisympati:		
Vänsterpartiet	23	70
Miljöpartiet	21	59
Socialdemokraterna	40	42
Centerpartiet	41	53
Folkpartiet	32	42
Kristdemokraterna	39	47
Moderaterna	51	34
Sverigedemokraterna	95	15

Kommentar: Förslaget som svarsalternativen fick ta ställning till lyder: "Ta emot färre flyktingar i Sverige" och "Minska det svenska biståndet till utvecklingsländerna". Svarsalternativen är Mycket bra, Ganska bra, Varken bra eller dåligt förslag, Ganska dåligt samt Mycket dåligt förslag. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat mycket eller ganska bra förslag, respektive mycket eller ganska dåligt förslag. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2013

Det partiskiljande mönstret går även att urskilja i biståndsoptionen, där sympatisörer till Vänsterpartiet och Miljöpartiet ställer sig mest negativa till förslaget om att minska det svenska biståndet. Sympatisörer till Sverigedemokraterna är minst negativa till förslaget och 60 procent anser istället att det är ett mycket eller ganska bra förslag att minska det svenska biståndet till utvecklingsländer.

Tabell 2 Svenska folkets attityder till invandring och rasism efter partisympati 2013. Andel som svarat att respektive påstående är helt eller delvis riktigt (procent)

	"Invandringen utgör ett hot mot svensk kultur och svenska värden"	"Invandrarna i Sverige skall fritt få utöva sin religion här"	"Jag känner många som tycker att problemen med invandring är den viktigaste samhällsfrågan"	"Svenska medier berättar inte sanningen om samhällsproblem förknippade med invandring"	"Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet"	"Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen till Sverige"
Samtliga	37	60	45	52	45	12
(Samtliga 2011)	(36)	(60)	(41)	(50)	(44)	(10)
Partisympati:						
Vänsterpartiet	15	75	30	37	71	6
Socialdemokraterna	37	60	46	46	43	10
Centerpartiet	34	57	31	48	41	4
Folkpartiet	22	74	32	48	54	6
Moderaterna	39	60	49	58	36	8
Kristdemokraterna	45	68	43	68	40	7
Miljöpartiet	14	76	27	32	66	2
Sverigedemokraterna	88	22	87	92	21	63

Kommentar: Påståendena som svarsalternativen fick ta ställning till lyder: "Invandringen utgör ett hot mot svensk kultur och svenska värden", "Invandrarna i Sverige skall fritt få utöva sin religion här", "Jag känner många som tycker att problemen med invandring är den viktigaste samhällsfrågan", "Svenska medier berättar inte sanningen om samhällsproblem förknippade med invandring", "Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som arbetar mot rasism och främlingsfientlighet" och "Jag kan tänka mig att gå med i en organisation som vill stoppa invandringen till Sverige". Svarsalternativen är Helt riktigt, Delvis riktigt, Delvis felaktigt, Helt felaktigt samt Vet ej. Den redovisade siffran utgör andelen som svarat helt eller delvis riktigt. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2013

Liknande partiskiljande mönster återfinns också i attityder till invandring och rasism samt asylskäl. I tabell 2 framgår att Sverigedemokratiska sympatisörer utmärker sig som den grupp som i betydligt högre grad än övriga upplever att invandring utgör

ett hot samt att svenska medier inte är sanningsenliga i sin rapportering. Det är också den gruppen som i stor utsträckning vill stoppa invandringen till Sverige och som i avsevärt mindre utsträckning än övriga anser att invandrare fritt ska få utöva sin religion i Sverige. Mobiliseringen av motståndet mot invandring kan förklara att det är fler som upplever att de känner många personer i sin omgivning som anser att problem förknippade med invandring är den viktigaste samhällsfrågan. År 2013 är andelen som svarat instämmande på påståendet ”Jag känner många som tycker att problemen med invandring är den viktigaste samhällsfrågan” 45 procent och år 2011 var motsvarande siffra 41 procent. I övriga frågor redovisade i tabell 2, ser vi väldigt små förändringar i attityder till invandring och rasism år 2011 jämfört med år 2013.⁴

De som sympatiserar med Sverigedemokraterna är också mest restriktiva avseende vilka skäl som bör ges vikt för uppehållstillstånd, i både termer av flyktingar, anhöriga och arbetskraftsinvandrare. Överlag är sympatisörer till Vänsterpartiet och Miljöpartiet mest generösa vad gäller dessa skäl för uppehållstillstånd, följt av kristdemokratiska sympatisörer.

Tabell 3 Svenska folkets attityder till vilka skäl som bör ha mycket eller ganska stor vikt för uppehållstillstånd efter partisympati 2013 (procent)

Asylskäl	Fattigdom	Sjukdom	Anhöriga	Krig	Religion	Politisk åsikt
<i>Samtliga</i>	35	48	47	84	72	75
Partisympati:						
Vänsterpartiet	45	61	66	91	83	90
Socialdemokraterna	39	56	50	89	77	78
Centerpartiet	47	51	54	84	74	75
Folkpartiet	35	47	54	99	85	88
Moderaterna	28	41	44	83	72	74
Kristdemokraterna	43	62	54	89	84	86
Miljöpartiet	48	62	65	97	89	92
Sverigedemokraterna	12	19	11	46	26	32

Kommentar: Frågan som svarspersonerna fick ta ställning till lyder: ”Vilken vikt tycker du att följande omständigheter ska ha för att flyktingar ska få uppehållstillstånd i Sverige” och svarsalternativen är *Mycket stor vikt*, *Ganska stor vikt*, *Ganska liten vikt*, samt *Mycket liten vikt*. Den redovisade siffran är andelen som svarat mycket eller ganska stor vikt. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen. Antalet svarspersoner varierar mellan 1 547 och 1 585.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2013.

Inom vilka grupper upplevs hotbilden som starkast?

Överlag upplever fler ett ökat antal flyktingar som mer oroande än ökad invandring, se tabell 4. I frågan om oro för ökat antal flyktingar ryms framför allt sannolikt en oro för internationella kriser och oron är därför inte ett uttryck för synen på svensk politik. Globalt är flyktingfrågan en av de mest akuta politiska frågorna. Oron för ökad invandring och för ökad främlingsfientlighet är istället en oro som hänför sig direkt till svensk politik och svenska förhållanden. Sett till partisympati återfinns också den skillnaden i alla partier med undantag för sympatisörer till Sverigedemokraterna som utmärker sig som den grupp där både oron för ökat antal flyktingar och ökad invandring är som starkast. Oron för ökad främlingsfientlighet är hög i Sverige, högre än oron för invandring och högre än den andel som vill minska flyktinginvandringen. Samtidigt tyder alla våra undersökningar på att främlingsfientligheten och motståndet mot invandring minskar i Sverige sett över en längre tid. Förklaringen är att mobiliseringen av invandringsmotstånd och främlingsfientlighet är vad som skapat oro och som vi ser i figur 3 är främlingsfientlighet idag oerhört mycket mer medial än för tio år sedan.

Individuella förklaringsfaktorer till främlingsfientliga attityder samverkar på ett invecklat sätt och de förändras även över tid. Kön, ålder och utbildning kan tillsammans med mer svårsmätbara faktorer såsom livsstil, bostadsort och traditioner ge förklaringar till främlingsfientliga attityder (Demker 2014). Ser vi till kön, ålder, utbildning, bostadsort och klass återfinns samma mönster vad gäller oro för ökat antal flyktingar och ökad invandring som vi ser bland de som ställer sig negativa till att ta emot flyktingar. Män är mer oroade än kvinnor och äldre mer oroade än yngre. Lågutbildade är på motsvarande sätt mer oroliga än de med högre utbildning. Personer bosatta i storstadsområden är betydligt mindre oroade än övriga. De som tillhör tjänstemannasektorn oroar sig i mindre utsträckning för både ökat antal flyktingar och ökad invandring. Det är i arbetar- jordbrukar- eller företagarhus som ökat antal flyktingar upplevs som oroande i högre utsträckning och det är framförallt i arbetar eller jordbrukarhus som ökad invandring upplevs oroande.

I tabell 4 framgår att sympatisörer till Miljöpartiet och Vänsterpartiet är de som minst oroar sig för ett ökat antal flyktingar och ökad invandring. Det är även dessa sympatisörer som upplever starkast oro för ökad främlingsfientlighet. Sympatisörer till Sverigedemokraterna skiljer ut sig som den grupp som är avsevärt mindre oroliga för ökad främlingsfientlighet.

Kvinnor är något mer oroade för ökad främlingsfientlighet än män. Bland åldersgrupperna är skillnaderna mycket små och en stark oro återfinns bland både yngre och äldre. De med högre utbildning oroar sig i minst utsträckning för ökat antal flyktingar och framförallt ökad invandring, samtidigt som de utgör den grupp som är mest oroade för ökad främlingsfientlighet, sett till utbildningsnivå. Även när det kommer till bostadsort ser vi omvända samband, de som bor i städer, större tätort eller inom storstadsområde är mer oroade för ökad främlingsfientlighet och samtidigt mest generösa i fråga om flyktingmottagning. De som är bosatta inom

Tabell 4 Svenska folkets attityder till vad som upplevs vara oroande inför framtiden efter partisympati, kön, ålder, utbildning, bostadsort och nuvarande hem 2013. Andel som svarar ganska eller mycket oroande (procent)

Oroande inför framtiden:	Ökat antal flyktingar	Ökad invandring	Ökad främlingsfientlighet
<i>Samtliga</i>	61	49	78
<i>Partisympati</i>			
Vänsterpartiet	45	24	87
Socialdemokraterna	58	48	82
Centerpartiet	58	39	77
Folkpartiet	54	37	87
Moderaterna	64	55	75
Kristdemokraterna	63	54	80
Miljöpartiet	43	24	93
Sverigedemokraterna	99	96	55
<i>Kön</i>			
Män	62	52	73
Kvinnor	59	46	83
<i>Ålder</i>			
16-29	54	40	76
30-49	54	44	79
50-64	63	50	80
65-85	70	60	78
<i>Utbildning</i>			
Grundskola	73	65	71
Gymnasium	66	61	75
Eftergymnasial (ej högsk)	58	42	79
Högskola/universitet	52	32	86
<i>Bostadsort</i>			
Ren landsbygd	64	53	71
Mindre tätort	65	56	76
Stad eller större tätort	61	49	80
Stockholm, Göteborg, Malmö	53	35	83
<i>Nuvarande hem</i>			
Arbetarhem	66	60	76
Jordbrukarhem	71	59	66
Tjänstemannahem	55	40	81
Högre tjänstemannahem	54	39	82
Företagarhem	65	48	75

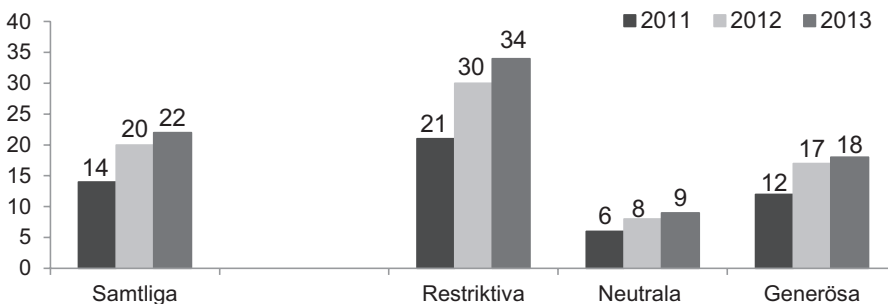
Kommentar: Frågan som svarspersonerna fick ta ställning till lyder: "Om du ser till läget i dag, vad upplever du själv som mest oroande inför framtiden?" Ökat antal flyktingar, Ökad invandring eller Ökad främlingsfientlighet. Svartalternativen är mycket oroande, ganska oroande, inte särskilt oroande och inte alls oroande. De redovisade siffrorna utgör andelen som svarat mycket oroande och ganska oroande. Endast personer som besvarat frågan är medtagna i procentbasen.

Källa: Den nationella SOM-undersökningen 2013.

ett storstadsområde är även betydligt mindre oroade för ökat antal flyktingar och ökad invandring men är på motsvarande sätt de som upplever starkast oro för ökad främlingsfientlighet.

I SOM-undersökningarna kan medborgarna själva fritt få ange det samhällsproblem som de anser vara det viktigaste just nu (se inledningskapitlet i denna bok). En närmare analys visar att omnämnande av immigration inte nödvändigtvis hänger samman med negativa attityder till flyktingar och invandring. I figur 4 ser vi visserligen att en högre andel nämner integration/invandring som en viktig fråga eller samhällsproblem 2013 jämfört mot föregående år. Men även personer med generös inställning i frågan om att ta emot färre flyktingar i Sverige nämner oftare immigration och invandring som en viktig fråga eller samhällsproblem. Störst är skillnaden emellertid mellan 2011 och 2012 bland samtliga. En mobilisering av främlingsfientliga attityder verkar således ha skett främst under 2012 bland dem med en restriktiv hållning till att ta emot flyktingar. Även bland dem med en generös inställning har frågan klättrat på dagordningen, men inte i samma utsträckning.

Figur 4 *Andel som nämner integration och invandring som en viktig fråga eller samhällsproblem bland samtliga och bland de med restriktiv, neutral eller generös inställning till förslaget om att ta emot färre flyktingar 2011-2013*

Kommentar: Frågan har följande formulering: "Vilken eller vilka frågor eller samhällsproblem tycker du är viktigast i Sverige i dag?" Respondenterna får som högst ange tre frågor/samhällsproblem. Siffrorna visar andelen som nämnt integration eller invandring som en viktig fråga eller samhällsproblem. De restriktiva anser att förslaget om att ta emot färre flyktingar är mycket eller ganska bra. De som svarat varken bra eller dåligt förslag redovisas i figuren som neutrala. De som angett att det är ett dåligt eller mycket dåligt förslag att ta emot färre flyktingar redovisas som generösa.

Frågan om oro för ökad främlingsfientlighet ställdes i SOM-undersökningarna för första gången 2013 och placerades på plats fem av tjugotre sett till vad som upplevs mest oroande inför framtiden. Att ökad främlingsfientlighet oroar befolkningen i

högre grad än invandring och ökat flyktingmottagande är anmärkningsvärt. Trots att toleransen avseende bl. a flyktingmottagning ökat upplever många det motsatta. Oron för främlingsfientlighet hör därmed inte ihop med den faktiska utbredelsen av främlingsfientlighet. Bilden av den svenska opinionen i frågor som rör invandring och flyktingar kan sålunda nyanseras ytterligare. Sammanfattningsvis är det även bland de grupper som håller generösare attityder till flyktingmottagning och invandring som den starkaste oron för ökad främlingsfientlighet återfinns.

I det här kapitlet kan vi också notera att sympatisörer till Sverigedemokraterna inte delar attityder som är representativa för någon majoritetsuppfattning i samhället. Tvärtom skiljer de starkt ut sig i frågor som rör invandring och flyktingar i en mer restriktiv och icke- tolerant riktning. Sverigedemokraternas sympatisörer är ingen ”ny politisk grupp” men däremot har det blivit möjligt att mobilisera den grupp medborgare som tycker att migration och integration är de viktigaste politiska frågorna och har en restriktiv attityd. Med mobilisering kommer uppmärksamhet och därmed också både en oro och en bild av ett samhällsproblem som viktigt. Att främlingsfientliga hållningar blivit mer synliga, både i debatten och partipolitiskt utgör förmodligen även orsaken till att främlingsfientlighet upplevs som starkt oroande trots att inget tyder på att den faktiskt ökar i Sverige idag.

Noter

- ¹ Svenska Dagbladet, http://www.svd.se/nyheter/valet2014/1-maj-2014_3517628.svd?sidan=4
- ² Se bl.a Ellinas 2010 och Saeed 2007 för en diskussion om medier, rasism och populistiska partier i Europa.
- ³ Ett exempel är att flyktingar diskuterades som ett av sex ämnen i Agendas partiledardebatt den 6 oktober 2013 och den fria rörligheten inom EU i Agendas partiledardebatt den 4 maj 2014 med fokus på arbetskraftsinvandring och tiggeri.
- ⁴ Om ”vet ej” alternativet exkluderas från procentbasen ser vi något större skillnader år 2013 jämfört mot år 2011. Särskilt avseende påståendet: ”Jag känner många som tycker att problemen med invandring är den viktigaste samhällsfrågan ” där motsvarande siffra 2011 var 46 procent och 2013 54 procent om de som svarat vet ej inte tas med i beräkningen. Andelen som svarat ”vet ej” på påståendet var 12 procent år 2011 och 2013 16 procent.

Referenser

- Demker, M (2014) *Sverige åt svenskarna. Motstånd och mobilisering mot invandring och invandrare i Sverige*. Bokförlaget Atlas Akademi, Stockholm.
- Demker, M (2011) Framgång för Sverigedemokraterna trots en allt mer flyktinggenerös opinion i Sören Holmberg, Lennart Weibull & Henrik Oscarsson (red) *Lycksalighetens ö*. Göteborg: SOM-institutet, Göteborgs universitet.
- Dustmann, C & Preston, Ian P. (2007) "Racial and Economic Factors in Attitudes to Immigration," *The B.E. Journal of Economic Analysis & Policy*: 7 (1)
- Ellinas, Antonis (2010) *The Media and the Far Right in Western Europe. Playing the Nationalist Card*. Cambridge University press, Cambridge.
- Lucassen, G & Lubbers M. (2012). "Who fears what? Explaining far-right-wing preference in Europe by distinguishing perceived cultural and economic ethnic threats." *Comparative Political Studies*, 45, 547-574.
- Saeed, Amir (2007) "Media, racism and islamophobia: The representation of Islam and muslims in the media" *Social Compass* 2 (1) s. 443-462.
- Schneider, Silke L. (2008) "Anti-Immigrant Attitudes in Europe: Outgroup Size and Perceived Ethnic Threat," *European Sociological Review*, 24 (1), 53-67.
- Semyonov M, Raijman R, Yom Tov A & Schmidt P (2004) "Population size, perceived threat, and exclusion: A multiple-indicator analysis of attitudes toward foreigners in Germany". *Social Science Research* 33: 681-701.